

Morspoortplein / Singelpark

Morspoortplein / Singelpark werkgroep.

Doel van de werkgroep: in kaart brengen van de opgave die er ligt voor het Morspoortplein/Singelpark in kaart brengen welke vastgestelde kaders en randvoorwaarden. Het is dus niet bedoeling dat al gewerkt wordt aan oplossingen of schetsontwerpen.

John B.J. Coenraad (bestuurslid buurtvereniging, werkgroep)

Mirjam Kervers (lid buurtvereniging, werkgroep)

Kees Leegwater (DeLaSoul, werkgroep)

Miguel Fernandez (LaPlancha, werkgroep)

Philip Pijnnaken (molenaar de Put, werkgroep)

Saskia Best (gemeente Leiden projectmanager, werkgroep)

Rene Verdell (gemeente Leiden Wijkmanager, werkgroep)

Frank Kalshoven (gemeente Leiden, werkgroep)

Maarten Tjon Sie Fat (gemeente Leiden, werkgroep)

Jeroen Maters (StadsLab Singelpark, werkgroep)

Theo Hakkaart (bouwkundige zaken / technisch adviseur Volkenkunde, werkgroep)

John Marks (vz buurtvereniging, klankbordgroep)

Martin Boon (sec buurtvereniging, klankbordgroep)

Gosse Offringa (lid buurtvereniging, klankbordgroep)

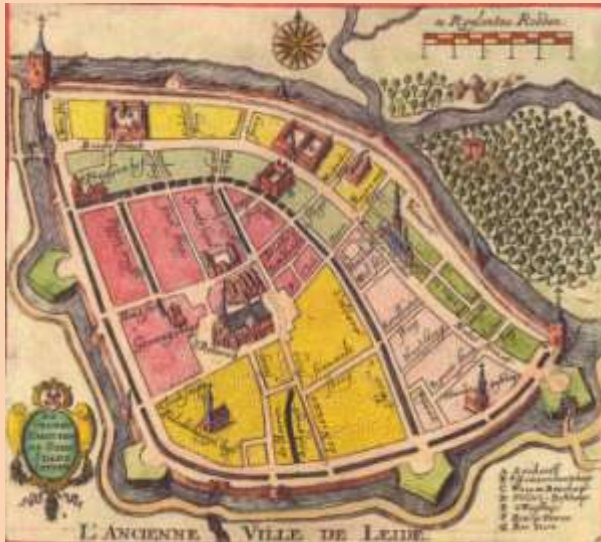
Frits van der Mark (lid buurtvereniging, Klankbordgroep)

Frederik Roes (lid buurtvereniging, klankbordgroep)

Aline ter Harmsel (gemeente Leiden projectmanager)

Ninja Kleikamp (beleidsmedewerker Volkenkunde)

Bewoners van de wijk d'Oude Morsch.

Adres: Morsstraat 64 – 66
Datering: 1668 – 1669
Architect: Willem van der Helm
Status: Rijksmonument

Wie in de zeventiende en achttiende eeuw Leiden naderde vanuit het noordwesten, maakte geen prettige entree. Buiten de Morspoort hingen de lichamen van terechtgestelde mannen en vrouwen aan de galg op het galgenveld. Niet voor niets heet de Rijn hier Galgewater.

Moeras

De Morspoort gaf toegang tot de stadswijk die rond 1611 tot stand was gekomen. Het was oorspronkelijk een drassig, moerasachtig gebied met kleiafzettingen ('morsch' betekent moeras). De oude naam van de tegenwoordige Morsstraat, de Kleiweg, herinnerde nog aan dit vroegere landschap. Aan die Kleiweg stond het geboortehuis van Willem van der Helm, architect van verschillende Leidse stadspoorten waaronder de Morspoort uit 1666/9. Deze poort moest de houten, bouwvallige voorganger uit 1640 vervangen.

Koepel

Acht ontwerptekeningen, een graaf- en heiwerkbestek en het metselwerkbestek geven een duidelijk beeld van de totstandkoming van de nieuwe Morspoort. De tekeningen laten zien dat Van der Helm verschillende mogelijkheden onderzocht voor een geschikte opbouw en kapconstructie. Zijn opdrachtgever, het Leidse stadsbestuur, koos uiteindelijk voor een achtkantige koepel. Van de acht geplande vensters in die koepel zijn er vier gerealiseerd. Stadsmeester-steenhouwer Jan de Melander gaf leiding aan de uitvoering van het steenhouderswerk: het stadswapen, het 'kwabornament', de kopjes boven de vensters, het jaartal en de bewerkte steentjes onder de kroonlijst. Grillige en olijke koppen, menselijke en dierlijke gestalten kijken op ons neer vanaf de consoles op de acht hoeken.

Ouderwets

De bouwstijl van de Morspoort is voor die tijd nogal ouderwets. Van der Helm greep terug naar de stijl van de Hollandse renaissance, gekenmerkt door de afwisseling van natuur- en baksteen en veel beeldhouwwerk. De koepel was wel weer modern en paste, evenals de koepel van de Marekerk, in de eigentijdse classicistische stijl. Mogelijk koos Van der Helm voor een ouderwets ontwerp omdat dat beter aansloot bij een paar andere markante gebouwen in deze wijk: de Stadstimmerwerf (1612) en de niet meer bestaande

Rijnsburgerpoort uit 1632. Van der Helm ging bij zijn ontwerpen vaker uit van al bestaande gebouwen in de directe omgeving.

Poortwachters

Destijds stond de Morspoort in de omwalling van de stad. Aan de stadszijde liep een binnenvestgracht. In de poort zijn nog duidelijk de sleuven in het metselwerk te zien waardoor de valdeuren of hekken naar beneden vielen. Aan beide zijden van de doorgang bevinden zich de ruimtes die bestemd waren voor de poortwachters.

Monument 28 uit de historische canon van Leiden

Algemeen

De morspoort is een historische toegang tot de binnenstad, gelegen aan de noordelijke Rijndijk (Morsweg – Morsstraat - Haarlemmerstraat e.v.). Voor het langzaam verkeer vanuit de westelijke wijken (lage/Hoge Mors, leeuwenhoek, Stevenshof) vervult de poort deze functie nog steeds. Met de komst van de Morspoortgarage is de entreefunctie nog sterker geworden. Voor voetgangers vanuit de garage zal de poort en de directe omgeving de eerste kennismaking met de binnenstad zijn. Naast de stadsentree heeft de Morspoort ook betekenis als knooppunt voor het (doorgaande) langzaam verkeer in de routes Morsweg – Blauwpoortsbrug (centrum) en Station – Noordeinde – Witte Singel (universiteit). De poort is zelf verder een historisch en toeristisch landmark wat de plek ook tot een belangrijke bestemming maakt waar een goede verblijfskwaliteit bij hoort.

Analyse

De auto's rijden om het gebouw heen en er liggen parkeerplaatsen op het plein. Hierdoor ontstaat een soort indifferente verkeersruimte met geringe verblijfskwaliteit. Vanaf de poort is de route naar Molen de Put niet heel goed zichtbaar. Ook is vanaf de Morspoort de route langs het Museum Volkenkunde gevoelsmatig de toegang tot het museum en ontstaat de neiging om de 1^e Binnenvestgracht te nemen (vanaf beide zijden) in plaats van de route langs de singelgracht. Dit is overigens ook het enige alternatief buiten de openingstijden van het museum.

Visie

Ter plaatse van de Morspoort worden 'buiten en binnen de stad' meer van elkaar gescheiden en is de ruimtelijke opbouw helder. Het plein heeft meer verblijfskwaliteit. De route naar Molen de Put en naar het museum Volkenkunde is gemakkelijk te vinden en is door middel van een herinrichting fraai vormgegeven. De route buiten langs het museum Volkenkunde is 24 uur per dag open en gevoelsmatig openbaar. De entree naar het buitenterrein van Volkenkunde is opener en uitnodigend. De alternatieve route over de 1e Binnenvestgracht laat de oorspronkelijke loop van de binnenvestgracht (water) zien. In de structuurvisie 'Verder met de Binnenstad' vormt de Morspoortlocatie samen met de directe stationsomgeving één belangrijk bronpunt voor zowel (H)OV als auto. De Morspoortgarage is vanwege het tijdelijke karakter niet expliciet genoemd. Door de komst van deze garage zal de Morsstraat een grotere betekenis krijgen als aanloopstraat naar het kernwinkelgebied. E.e.a. houdt in dat de verblijfskwaliteit langs deze route zal moeten worden verbeterd. Hiernaast wordt het gebied rond de Morspoort als onderdeel gezien van de groene Singelrand. De Singelroute is een belangrijke toevoeging en zal als herkenbare structuur door moeten lopen. Verder is de ruimte aan de binnenzijde van de poort is aangemerkt als plein met terrassen en de poort zelf is een belangrijk zichtobject.

[Samengevat: Visie Leidse Singels, Verder met de Binnenstad en Stedenbouwkundige randvoorwaarden.](#)

De werkgroep verkenning Morspoortplein / Singelpark.

Het is de bedoeling om het Morspoortgebouw en omgeving zijn huidige uitstraling en karakter te laten houden. De ruimtelijke opbouw moet verhelderd worden. Het contrast tussen 'buiten en binnen de stad' moet versterkt worden. In het werkgroep overleg besproken, de wensen en ideeën die al eerder geuit zijn bij andere gelegenheden zoals: bestuursvergadering, buurtkrant en de buurtborrel de revue gepasseerd zijn op een rijtje gezet.

- Poortfunctie mag niet verdwijnen
- Morspoort rondom voetgangersgebied maken
- Morspoort omgeving meer groen creëren (bomen en perken)
- Morssingel naar Morspoortbrug meer groen (bloembakken, bomen en planten)
- Auto's, fiets en bromfietzers om de poort heen
- Park kant van het wachtgebouw en bij het hekwerk hoek 1^e Binnenvestgracht een plek creëren voor fiets en bromfietzers te plaatsen
- Parkeerplaatsen naast de Morspoort benutten voor bewegingsverkeer
- Autoluw maken omgeving Morspoort
- Verkeersreductie zoals andere circulatie, regelbare afsluiting
- Morspoortbrug blijft toegankelijk voor auto's
- Morspoortbrug schuin plaatsen (oorspronkelijke staat van voor 1850)
- Rondom de Morspoort een verhoogde stoeprand plaatsen
- Lubbe monument verfraaien (perkje, bloemen er omheen)
- Perkje incl. boom tegenover LaPlancha verplaatsen of weg halen
- Uitbreiding terrassenfunctie (niet ten koste gaan van de loopruimte en zichtrelatie naar de poort en omgeving)
- Ingang (groter maken) museum Volkenkunde duidelijk en opener (meer zicht en inkijk de tuin in)
- Het hekwerk rond Volkenkunde scheidt het terrein sterk af van het pleintje, een (plaatselijke) doorbreking zou de relatie kunnen versterken.
- De Singelroute Park de Put – museum Volkenkunde moet duidelijk leesbaar en aantrekkelijk zijn
- Het wachtgebouw vormt eerder een barrière tussen plein en het park
- Gedeelte van het wachtgebouw aan de kant van de Morssingel inkorten om ruimte te creëren
- Het wachtgebouw gebruik maken als een bezoekerscentrum voor Singelpark, horeca, Galerie of een Rembrandt atelier
- Herinrichting/opknappen van de Morsstraat

Singelpark route, fiets route en de aanloop route binnenstad.

- *Fietser en bromfietzers over Kort Galgewater en de Smidsteeg en vice versa laten lopen*
- *Een houten bank rondom de boom in het Park de Put*
- *Trappetje naar water (Morssingel) bij Morspoortbrug*
- *Op- en afstap steiger voor boten in de Morssingel*

De Morspoort is te bewonderen vanaf de terrassen van de hier gevestigde horeca. Op het plein is het Marinus van der Lubbe-monument te vinden. In Park de Put bevinden zich molen de Put en het Indië-monument.

Knelpunten:

- *Geen duidelijke doorgaande Singelpark route*
- *Te veel verkeer*
- *Te weinig verblijfskwaliteit*

Oplossingsrichtingen:

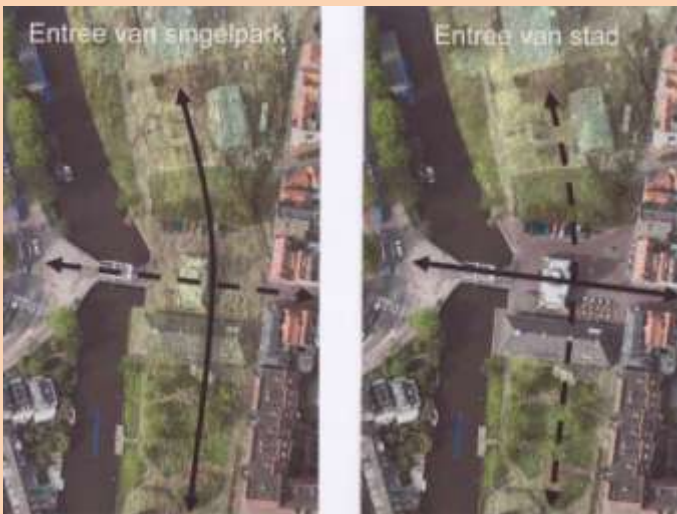
- *Aanpassing verkeersinrichting Morspoortplein*
- *Wachtgebouw nieuwe functie geven (openbaar en/of horeca)*
- *Verbetering verblijfsklimaat Morspoort gebied*
- *Verbetering verblijfsklimaat Park de Put*

Plus punten: Morspoortburg, Morspoort, Wachtgebouw, museum tuin en terrassen.

Min punten: ingang museum en Park de Put moeilijk te vinden, de geparkeerde auto's, een zeer drukke kruising fiets en bromfietzers.

Wensbeeld.

Wij als werkgroep zijn op een wensbeeld gekomen voor het Morspoort gebied, het is niet gezegd dat alles alvast staat ook uitgevoerd zal worden. Er zal een hoop moeten worden uitgezocht.

- *Het plein autovrij moeten worden*
- *Parkeerplaatsvrij plein*
- *Minder verharding en meer groen*
- *Extra ruimte voor terrassen*
- *Nieuwe functie voor het wachtgebouw*
- *Terras aan zijde Park de Put*

Dit wensbeeld zal meegaan naar de volgende fase. Het Morspoort gebied staat nog steeds in de prioriteitenlijst.

Wordt vervolgd.